

In de tijd dat ik een kind was dachten velen dat ik een heilige was, of voorbestemd het te worden. Een overtuiging die in de loop der jaren geleidelijk afzwakte en ten slotte lange tijd verdween nadat ik die vrouw van de kerktoren had gegooid.

Ik zal u zo goed ik kan over mijn leven vertellen, dat van 1789 tot kwart over zes in de ochtend van 7 juni 1839 duurde. Het einde had ook anders kunnen komen dan door de valbijl, want de dood heeft geen weet van ons.

Ik zag het levenslicht kort na mijn geboorte. Jupiter vormde een trigoon met Venus, wat als een uitzonderlijk gunstig voorteken wordt beschouwd, en bovendien gebeurden er in dat jaar allerlei belangrijke dingen in de wereld: de eerste katholieke bisschop in Amerika werd benoemd, het element uranium ontdekt en sultan Abdul Hamid I overleed.

U kent ongetwijfeld de afbeeldingen van de jonge Jezus, op de schoot van zijn moeder gezeten, het hoofdje gesierd door een aureool? Welnu – zo'n kind was ik. Men geloofde in mij. Ik vond dit vanzelfsprekend, en als zuigeling heeft men sowieso geen keus in zulke dingen. Ik liet me de verering aanleunen en begon me pas veel later af te vragen waarmee ik die had verdiend. Ik nam me voor ooit de

Bijbel te lezen, maar dat is er niet van gekomen. Achteraf denk ik dat mijn totale ongevoeligheid voor de begrippen goed en kwaad destijds al een grote rol hebben gespeeld. Ik was in het geheel niet vooringenomen en hield van alles en van iedereen die zich in mijn begrensde blikveld vertoonde, of het nu om mijn lieve moeder ging, een stel nare tantes, een poedeltje of mijn drankzuchtige vader, die molenaar was. Ik hief af en toe een mollig handje, en keek iedereen en alles met even stralende ogen aan. Ik denk dat dit ertoe leidde dat de goede mensen zichzelf in mij herkennen en dat de kwaden mijn genegenheid als een soort vergiffenis beschouwden. Deze bijzondere gave is mij mijn leven lang goed van pas gekomen, of het nu om de permanente zwendelarij ging waarmee ik in mijn levensonderhoud voorzag, of om het troosten van stervenden.

Ik ben altijd van nature zeer mooi geweest en dat privilege stemde mij mild ten aanzien van de wereld. Ik moet er niet aan denken hoe mijn leven zou zijn verlopen als ik klein en lelijk was geweest.

Maar laat ik in het midden beginnen, want dat is altijd een goede plaats om te beginnen. Dat betekent in mijn geval: op het slagveld van Craonne in maart 1814. Ik had toen precies de helft van mijn leven achter me, wat ik natuurlijk op dat moment nog niet wist. Met de gevechtshandelingen had ik hoegenaamd niets van doen, want ik leidde destijds een plezierig leventje in een boerderijtje aan de Ailette met een struise weduwe die ik Pupuce noemde, maar nieuwsgierigheid dreef me erheen.

Ik ging welgemoed en voor mijn doen vroeg op pad, rond een uur of tien, en volgde de Chemin des Dames,

een benaming die ik altijd bekoorlijk heb gevonden. Het was een prachtige dag, zonnig en koud, en het landschap was bedekt met een dun laagje stuifsnieuw; dat beviel me beter dan het totale winterse wit dat ik altijd beklemmend heb gevonden omdat de hele wereld dan maar uit één element lijkt te bestaan. Nu leek het – en ik was best ingenomen met mijn opmerkingsgave – alsof een meesterlijke tekenaar met zijn contrasten en accenten de schoonheid van de natuur nog had weten te veredelen.

Ik wandelde stevig door, af en toe op mijn vingers blazend om ze wat op te warmen, en kreeg al snel de kraaien in zicht die boven het slagveld cirkelden. Voorzichtigheidshalve maakte ik een boog naar het zuiden, om de wind in de rug te hebben teneinde de te verwachten stank te ontlopen, en arriveerde rond het middaguur.

Napoleon was na twee dagen natuurlijk al weg, op de terugtocht naar Parijs, dus tot een ontmoeting tussen mij en die grote man is het niet gekomen.

Vanaf een heuvelrug overzag ik het met gesneuvelde soldaten, vernielde kanonnen en paardenkadavers bezaaide slagveld, min of meer zoals een toerist de plattegrond van een hem onbekende stad bestudeert om de beste weg naar de bezienswaardigheden te vinden. Mij was er vooral veel aan gelegen een bontmuts of enig ander souvenir van de Kozakken te vinden, want ik heb altijd met het verre, romantische Rusland gedweept. Alles van waarde was ongetwijfeld al geplunderd – alleen bij de bosrand in het noorden zag ik nog een paar gestalten, die zich langzaam en af en toe bukkend tussen de gevallen bewogen – maar ik zou al tevreden zijn geweest met een eenvoudig

orthodox kruisje. Daarvoor moest ik mij echter naar het midden van de vlakke begeven waar zoals ik wist de grote cavaleriecharges hadden plaatsgevonden. Ik sprenkelde dus wat eau de cologne op mijn zakdoek en baande me een weg door de lijken en kadavers.

De aanblik die dat bood was bepaald niet onplezierig; de honderden doden onder het dunne sneeuwlaagje deden me denken aan evenzovele vignetten van alle denkbare lichaamshoudingen – neergestort, slapend, gestruikeld, gekruisigd, kruipend, springend, enzovoorts – in een album met houtsneden. De paarden, met hun ontbloote gele tanden en opgezwollen buiken, lagen er heel wat eentoniger en onvoordeliger bij.

Natuurlijk trof ik geen hoge officieren aan, want die werden immers niet achtergelaten als ze dood of gewond raakten, maar alleen gewone soldaten; en die waren, zoals eveneens te verwachten, door de zegevierende troepen of door plundersaars allang beroofd van hun wapens en alles wat nog van nut kon zijn.

Sommigen bleken nog te leven, zodat ik mijn blik liever afwendde. Ik vond inderdaad een aantal dode Kozakken, precies waar ik ze verwachtte, maar die waren in zulke ellendige en stinkende lompen gekleed dat ik weinig zin had om naar een kruisje te zoeken.

Toen ik mijn rug rechtte na me voor de zoveelste keer tevergeefs over een veelbelovend lijk gebogen te hebben – de meesten hadden niets dan een paar gebundelde brieven bij zich, of een waardeloos medaillonnetje – en al overwoog naar huis te gaan, want ik verlangde naar de omarming van mijn Pupuce, zag ik een schijnbaar dood paard

het hoofd heffen. Het was een zilvergrijze merrie, die me recht in de ogen keek.

Het dier lag met verbrijzelde achterbenen naast het gekantelde affuit van een kanon. Ik dacht dat het na twee dagen op het verlaten slagveld grote dorst moest hebben en ging op zoek naar nog gevulde veldflessen. Ik had er al snel een stuk of wat verzameld, hurkte en begon de inhoud tussen haar gebarsten lippen te gieten, de zware kop ondersteunend om het slikken te vergemakkelijken. In een van de veldflessen bleek brandewijn te zitten, maar ook die scheen mijn merrie goed te doen, want ze reutelde en steunde dankbaar. Ik nam zelf de laatste slok en ging op zoek naar nog meer veldflessen. Een Duitse dragonder, die wijdbeens plat op zijn rug lag, hield de zijne tegen zijn borst geklemd. Toen ik zijn grijze, starre vingers probeerde open te buigen sloeg hij zijn ogen op en verzette zich. Ik trok harder maar hij hield hardnekkig vast, waarbij hij onverstaanbare klanken uitstiet die op smeekbedes leken. Het was een hele worsteling, en ik moest een paar stevige vuistslagen uitdelen totdat hij niet meer bewoog en eindelijk losliet.

Ik zag de hoek van een klein pakketje uit zijn tuniek steken en nam dat mee, samen met de nog halfgevolle veldfles; maar toen ik me weer over het paard boog bleek het dood te zijn.

Het zichtbare oog, waarin de blauwe hemel zich weerspiegelde, keek me star aan en ik meende er zoiets als eeuwige trouw en dankbaarheid in te lezen. Maar het had ook iets olijks, alsof mijn merrie ermee koketteerde dat ze er zojuist nog was en nu niet meer.

Ik maakte het dunne touwtje waarmee het pakketje was dichtgesnoerd los en vouwde het geoliede papier open. Er zat een portretje in, gevat in een ovaal gouden medaillon met dekseltje. Op de binnenkant daarvan stond gegraveerd: *In ew. Tr. u. Liebe Lieselotte.*

Het miniatuurtje, zeer vakkundig op porselein geschilderd, toonde een liefelijk meisjeshoofd, omgeven door blonde pijpenkrullen en getooid met een blauw kapje met linten. Mijn hart sprong op, het was alsof ik mijn eerste blik wierp op mijn toekomstige bruid. Dit ging gepaard met een zekere ontroerde verbazing, omdat mijn goede daad van zojuist zo prompt werd beloond.

Er was ook een brief, helaas voor het grootste gedeelte doordrenkt met bloed. In de loop van mijn leven als zwendelaar heb ik aardig wat talenkennis opgedaan en ik kan aardig overweg met onder meer Spaans, Portugees, Italiaans en zelfs Grieks; ik had dus geen moeite het nog leesbare Duits te ontcijferen.

... mein theuerster Vater, im 59. Lebensjahr... Onkel Karl, eine Mitgift von zwothausend Thaler; sowie die Konditorei in Säckingen. Möge Gott Dich wohlbehalten... schon im Wonnemonat Mai... herzinnigst in die Arme schliessen!

Nu was ik helemaal zeker van mijn zaak. Ik was des te verheugder omdat Amors pijn mij al had getroffen voordat ik wist dat het lieve kind zo gefortuneerd was, hoewel het chique uitgevoerde medaillon natuurlijk al wel een aanwijzing was geweest.

Vol hoop en met alle vertrouwen in mijn toekomst ging ik op weg naar Säckingen.

Ik deed drie weken over de reis, die ik voor het grootste deel te voet aflegde, omdat ik mezelf en mijn struise weduwe de smart van een afscheid wilde besparen en daarom niet alleen om mij van wat geld te voorzien ter rug wenste te gaan naar de kleine boerderij waar ik een zo zorgeloze tijd had doorgebracht. Laat me nog een paar woorden wijden aan Pupuce, want dat zal het enige spoor zijn dat haar verder zo onbeduidende leven achterlaat in de geschiedenis van de mensheid... Ons samenzijn was vooral een kwestie van copulatie, minstens twee keer per etmaal, maar er was meer: ze kookte wonderbaarlijk goed, en het was plezierig 's avonds met haar bij het haardvuur te zitten. Ik hielp weliswaar af en toe een handje, bijvoorbeeld door de kippen te voeren, maar het zware werk op het land liet ik natuurlijk aan haar over. Zij was fysiek veel sterker dan ik, en dat feit vormde in zekere zin de grondslag voor ons wederzijds begrip.

Ik had haar wijsgemaakt dat ik een jonge onbemiddelde geleerde was die een baanbrekend werk aan het schrijven was over de geschiedenis van de menselijke mimiek. Dat deed ik zogenaamd in het Latijn, zodat ze het helaas niet kon lezen. Ik vertelde desgevraagd over mijn vorderingen en berichtte bijvoorbeeld eloquent over mijn nieuwe hoofdstuk, dat geheel aan de Assyrische frons was gewijd. Soms, als ik me verveelde en er verder niets te bespreken viel voordat we het bed in doken, vroeg ik haar voor mij te poseren.

‘Ik...? Waarom dan?’

‘Omdat ik net schrijf over het oproepen van een raad-

selachtige glimlach,' antwoordde ik. Dan zat de goede vrouw innig gelukkig en wat bevangen op haar stoel, met haar roodbonte kat op schoot en een geduldige glimlach op haar brede boerse gezicht, en ik kon in alle rust mijn pijp roken.

Maar laat hier geen misverstand over bestaan: ze imponeerde me wel degelijk, vooral als ze met haar bijenvolken in de weer was, een statige koningin met sluiers rond haar strooien hoedje; dat riep altijd amoureuze begeerte in me op, die ik natuurlijk niet onmiddellijk kon bevredigen vanwege de om haar heen zoemende insecten.

Ze had zware peervormige borsten en een moedervlekje in haar nek.

Ik roep de mensheid op Marie Bernadette Dumoulin met liefde en respect te gedenken.

Leen mij uw pen, o Chateaubriand en Rousseau, en ook gij, Millevoye of Constant, opdat ik de mooiste reis van mijn leven waardig kan bezingen. Leen mij de kleuren van uw fantasie, maak mij geestdriftig en bevlogen als ik vertel van die laatste eenentwintig dagen die mij nog scheidden van het meisje van mijn dromen! Maar mooischrijverij is helaas niet mijn *forte*, en de voorgaande zinnen heb ik dus ergens gestolen.

Ik liep dus van Craonne naar Reims, vandaar naar Barle-Duc, Vittel, Belfort en Bazel.

Het koninkrijk Württemberg was zo lang onder Franse invloed geweest dat ik ondanks het overlopen naar de geallieerde zijde na de Volkerenslacht van Leipzig het jaar daarvoor, waarschijnlijk weinig te vrezen had, zolang ik geen politieke ijveraars tegenkwam; desondanks stak ik de

grens 's nachts over, door een donker bos, en probeerde er voortaan zo Duits mogelijk uit te zien.

Onderweg repeteerde ik het verhaal waarmee ik Lieselottes vertrouwen hoopte te winnen, zoals een schermer voor de spiegel zijn tierces, quintes en octaves oefent en toch nooit weet hoe het duel zal verlopen. Ik was een deserteur uit de Grande Armée, een strijdmakker van haar gesneuvelde verloofde toen onze landen nog zij aan zij streden. Ik bracht haar als vriend overeenkomstig zijn laatste wens zijn afscheidsgroet en van daaruit, dacht ik, zou onze eigen romance zich als vanzelf ontwikkelen. Ik tastte vol vertrouwen naar het medaillon dat ik onder mijn hemd op de borst droeg.

Op de eerste dag van april legde ik de laatste kilometers langs de Rijn af; de brede rivier glinsterde groenig tussen de beboste heuvels, en al in de middag kreeg ik de dubbele torenspitsen van de munsterkerk in zicht. Daar lag het, mijn Säckingen – het lieflijke kleine stadje waar ik, daarvan was ik overtuigd, mijn geluk zou vinden.

Ik vond haar banketbakkerij op de Marktplatz, gevestigd in een pand dat al minstens twee eeuwen deel moet hebben uitgemaakt van de voornaamste huizenrij die aan het plein grensde. Ik schatte de waarde van dat gebouw alleen al op meer dan veertigduizend francs. Het werd gesierd door een mooi metalen uithangbord in de vorm van een krakeling.

Ik zag een paar goedgeklede burgervrouwen de winkel verlaten, wachtte nog even en ging naar binnen. Het meisje van het medaillon stond achter de toonbank en keek op.

Ik leunde tegen de deurstijl om houvast te zoeken, want een lichte duizeling beving mij omdat ze zo mooi was en doordat de warme geur van koffie, deeg en chocolade me even te veel werd, aangezien ik sinds de vorige dag niets meer had gegeten. Dat zou ik anders ook hebben gedaan, want het leek me passend voor de brenger van een droeve boodschap.

‘Vous êtes... la Lieselotte?’ zei ik met omfloerste stem.

‘Ja,’ antwoordde ze en een blos rees op in haar blanke gezichtje, zoals een roze schijn de opgaande zon kleurt.

Ik sloot langzaam de deur achter me, keek haar met droeve donkere ogen aan en zei, terwijl het belletje nog tinkelde: ‘Ik breng nieuws omtrent uw verloofde.’

‘Over Ewald...?’ vroeg ze, en in haar heldere stem klonk een bang voorgevoel door.

‘Ja. Over Ewald. Hij was mijn beste vriend.’

Ik reed op mijn witte merrie in de spits van de cavaleriecharge. Ik wist dat de dragonders die ons uit het oosten tegemoet stormden Duitsers waren, en dat mijn vriend en vroegere strijdmakker Ewald zich wellicht in hun gelederen bevond, nu het koninkrijk Württemberg niet langer de bondgenoot van Napoleon was maar een vijand. Ik bad tot God dat ik niet oog in oog met hem zou komen te staan, trok mijn sabel en schreeuwde: ‘Vive l’Empereur!’ Op het midden van de ijzige vlakte troffen de ruiters elkaar; na de eerste schok werd gewend en gekeerd en er ontstond een wervelend, massaal gevecht van ruiter tegen ruiter met sabel en pistool, waarbij onze kleurige uniformen door elkaar gemengd werden als koffie en room. Ik verdedigde me zo goed ik kon en pareerde

de ene aanval na de andere – tot Ewald voor me opdook, zijn kling flitsend in het winterse licht. We toomden onze paarden in en lieten onze wapens zinken. Hij glimlachte en salueerde – en werd op datzelfde moment geveld door een kogel in de borst. Onze cavalerie moest wijken, ik zag de gevreesde, wrede Kozakken al op ons afkomen; liet me uit het zadel glijden en wierp me over mijn dodelijk getroffen vriend om hem te beschermen. Zo bleef ik roerloos liggen, tot de bloedige veldslag voorbij was. Hij stierf in mijn armen en verzocht mij dit medaillon naar zijn geliefde Lieselotte te brengen, met zijn laatste innige groet.

Ik reed op mijn witte merrie in de spits van de cavaleriecharge. Ik wist dat de dragonders die ons uit het oosten tegemoet stormden Duitsers waren, en dat mijn vriend en vroegere strijdmakker Ewald zich wellicht in hun gelederen bevond. Ik bad tot God dat ik niet oog in oog met hem zou komen... maar het noodlot beschikte anders.

Wat ik uiteindelijk vertelde was: ‘Ik wist dat Ewald zich misschien in de gelederen van de vijand bevond. Ik wist ook dat de oorlog verloren was, en Napoleon verslagen. Het was voorbij, en ik weigerde het zwaard tegen mijn beste vriend te heffen. Ik nam geen deel aan de Slag bij Craonne. Ik verschool mij in de bossen en zocht het slagveld af toen de Fransen zich hadden teruggetrokken naar Parijs. Ik vond de dodelijk gewonde Ewald, slaakte zijn dorst met water uit de veldflessen die ik bij de gesneuvelden vond, en hij stierf in mijn armen nadat hij me had verzocht het medaillon naar zijn geliefde verloofde te brengen, met zijn laatste innige groet.’

Lieselotte huilde hartverscheurend, de bebloede brief en het medaillon in haar trillende handjes.

‘U bent dus gedeserteerd,’ zei Onkel Karl.

Deze meneer, die boven de Konditorei woonde en Lieselottes oom en bovendien haar voogd was, bleek een formidabele kerel. Hij was in de vijftig, weduwnaar en fors van gestalte. Zijn massieve, bijna kale kop leek nog breder door de enorme witte bakkebaarden. Hij had dunne lippen en een kin waarmee je keien had kunnen splijten, en zijn kleurloze ogen staarden me over zijn goudgerande brillette aan. Geen man die zich makkelijk iets wijs liet maken. Hij behoorde tot het type onsentimentele realisten dat men vaak in Zwitserland aantreft en waaraan ik altijd een hekel heb gehad. Het kanton Aargau lag aan de overzijde van de Rijn. Bovendien was hij klokkenmaker. We waren omringd door tikkende en slaande pendules, koekoeksklokken, comtoises, chronometers, kastklokken, cartoucheklokken en wat dies meer zij.

Ik richtte mij op, mijn handen op mijn knieën, vervuld van een edele verontwaardiging die niet misplaatst zou zijn geweest als ik de waarheid had gesproken, en antwoordde afgemeten: ‘Op talloze slagvelden heb ik de dood in het oog gezien. Ik denk niet dat iemand mij van lafheid kan betichten. Ik heb gestreden voor de idealen van de Revolutie, die plaatsvond in mijn geboortejaar; ik heb mijn Keizer gediend, net zoals uw eigen koning dat tot voor kort heeft gedaan. Ik heb mijn bloed vergoten op het altaar van de eer. Maar ik vraag u, waarde heer: is het zinvol en is het menselijk te blijven vechten voor een verloren zaak? Is het de wil van de Schepper dat boezem-

vrienden tegen elkaar in het harnas worden gejaagd? Zou het Zijn wil zijn geweest – of de uwe – dat ik Ewald had gedood in plaats van hem bij te staan in zijn laatste agonie?’

Dit alles werd Lieselotte te veel; door emotie overwelgd ontvluchtte ze het benauwde vertrek en wierp zich snikkend op bed in de belendende kamer die zoals ik later te weten kwam de hare was.

‘Allemaal goed en wel,’ merkte de oom ongeroerd op, ‘maar ik vraag me af hoe deze vriendschap, waarvan ik nooit eerder heb gehoord, kan zijn ontstaan. Voor zover ik weet zijn geallieerde legermachten ingedeeld in divisies en brigades en die hebben allemaal hun eigen kampeementen en vechten onder hun eigen generaals. Dat gold ook voor Fransen en Duitsers. Vanwaar dus kent u onze Ewald?’

Op dat moment begonnen al die vermaledijde klokken oorverdovend te slaan, verhevigd door het doffe gebeier van verre kerktorens, en een antwoord had ik niet meteen paraat.

Maar als een reddende engel verscheen Lieselotte alweer, met een betraand gezichtje tegen de deurstijl leunend. Hoe verdrietig ze ook was, het lieve kind was misschien voor de eerste keer in haar leven het middelpunt van een groot drama en missen wilde ze niets.

‘Kom hier, mijn kind,’ beval Onkel Karl en nam haar hand. ‘Heeft Ewald je ooit in zijn brieven verteld over deze Franse meneer?’

Ze schudde stilletjes het hoofd, haar grote ogen op mij gericht.

‘Toch kende ik hem al meer dan twee jaar,’ zei ik. ‘Mischien...’

‘Was u met hem in Rusland?’ vroeg Lieselotte.

1812, de catastrofale terugtocht uit het brandende Moskou! Ik had de bulletins en journalen gelezen: de desolate, door koude en honger en de permanente aanvallen van de Kozakken steeds meer uitgedunde resten van de Grande Armée die, door de Keizer in de steek gelaten, als een wanordelijke bende zonder enige organisatie in de vorm van brigades, regimenten of zelfs maar nationaliteiten het vege lijf probeerde te redden. Wie anders dan Ewald zou mij toen uit de ijzige wateren van de Berezina hebben gered?

Alles kwam goed. Ik was diep geconcentreerd en vertelde geloofwaardig, nog net op tijd een episode weglatend waarin maarschalk Ney, de dapperste der dapperen, zijn mantel over mij uitspreidde. De loop van de vele uurwerken, hoe gelijkmatig die ook was, vulde elke seconde met een dicht akoestisch tapijt van tikken, in een onveranderlijk patroon. Ik geraakte in een soort trance, waarin ik de onwaarschijnlijke kameraadschap tussen mij en de edele Ewald tot leven bracht. Ik heb leugens altijd veel interessanter en in wezen menselijker gevonden dan de waarheid. Mij geven ze altijd het gevoel een ware schepper te zijn, vooral als ze mijn eigen belangen dienen. Het had zo kunnen zijn. Het had zo moeten zijn. Het was zo geweest.

Aan de bebrilde keienkop van de oom was weinig te zien, maar Lieselotte, het lieve, goedgelovige kind, hing aan mijn lippen, met tranen aan haar wimpers die met regelmaat op haar zachte perzikwangetjes vielen, waardoor

ze me op een of andere manier aan een Chinese waterklok deed denken.

Ik vroeg of ze van Ewald ooit het gedicht had ontvangen dat ik ter gelegenheid van haar zestiende verjaardag had geschreven, en dat begon met ‘Cueillez dès aujourd’hui les roses de la vie’, maar dat bleek helaas niet het geval; er was in de wirwar van de nu godzijdank bijna beëindigde oorlog zo veel soldatenpost verloren gegaan.

Alles kwam zo goed dat ik ten slotte bijna als een verloren zoon werd opgenomen door het stadje; niemand was zo harteloos mij terug te willen sturen naar Frankrijk, dat nog niet had gecapituleerd en waar mij als deserteur de zekere dood voor het vuurpeloton wachtte; het verhaal van de edele jonge Fransman die zijn leven had geriskeerd om de laatste groet van een edele jonge Duitser aan diens verloofde over te brengen, samen met een waardevol medaillon dat hem anders heel wat geld zou hebben opgebracht, deed het goed in Säckingen.

Ik denk zelfs dat de plaatselijke middenstand mij als een soort engel beschouwde, een voorbode van een betere tijd zonder dienstplicht en continentale blokkade of andere handelsbeperkingen, waarin iedereen die vlijtig genoeg werkte het tot welstand kon brengen – een situatie die zich natuurlijk nooit of te nimmer waar dan ook ter wereld heeft voorgedaan, maar dat realiseerden de goede burgers wier hele leven in het teken van de Napoleonische oorlogen had gestaan zich waarschijnlijk niet.

Ik ben geen chocolatier, maar ergens ook wel. Niemand had een beter figuur kunnen slaan in de Konditorei dan ik. Zoals ik zakjes vulde en afwoog, de charme waarmee ik

ze vervolgens over de toonbank aanreikte, mijn conversatie met de klanten – ik moet nog zien wie mij daarin had kunnen overtreffen.

Het is in feite zo dat vrouwen, en zeker dames, heel vrijelijk van de omgang met een aantrekkelijke man genieten wanneer deze als het ware onschadelijk lijkt gemaakt door de sociale situatie. Ze hadden er geen idee van wat ik in plaats van al die petitfours en pralines het liefst in hun mond zou willen stoppen.

Hoe dan ook, ik maakte me weldra onmisbaar in de zaak, temeer omdat Lieselotte, het arme kind, niet goed kon rekenen en zich voortdurend vergiste met het wisselgeld; ik daarentegen was achter de kassa in mijn element.

Ik moest bijna drie maanden wachten tot ik haar kon ontmoagden, want zo lang duurde haar rouw, en die tijd zou ik nu goed kunnen gebruiken voor een beknopt zelfportret en een relaas van mijn jonge jaren. Alleen – ik beschik weliswaar over een feilloos vermogen om te herkennen wat mij in de toekomst van nut kan zijn, maar eigenlijk vergeet ik direct alles wat niet meer aan de orde is. Ik heb het verleden altijd als een soort afvalproduct beschouwd en dat maakt het bijna onmogelijk over mijn leven te vertellen. Het duurde tot mijn kerkerjaren, waarin het gewelf van mijn cel een stenen ooglid vormde in talloze slapeloze dagen en nachten, dat mijn tot dan toe tumultueuze bestaan tot rust kwam doordat er nooit meer iets kon en zou gebeuren; toen kwam ik tot inkeer en bezinning en herinnerde me zelfs mijn jeugdijaren.

Ik probeer u hier een korte schets van mijn karakter te geven, maar kan haast niet wachten tot ik beschrijven mag

hoe ik haar de eerste keer bezat, boven in de toren van de Sankt Fridolin, terwijl Säckingen met zijn mooie omgeving als een dampende schotel rode kreeften aan onze voeten lag.

Ik was zoals gezegd begiftigd met een uitzonderlijk attractieve uiterlijke verschijning – met *great personal beauty*, zoals een Engelse lord, wiens secretaris ik enige tijd was, het uitdrukte. Stelt u zich een jongeling voor wiens schoonheid in elk gezelschap alle aandacht trekt, zowel van mannen als vrouwen – dat was ik. Stelt u zich een misdienaar voor die de dorpspriester doet twifelen aan zijn roeping – dat was ik. Stelt u zich een kind voor dat zo engelachtig mooi is dat het zelfs de dronken, gewelddadige molenaar die mijn vader was tot tranen roerde – dat was ik.

Ik ben natuurlijk ook de man die later vele huwelijken heeft ontworpen, die oude vrijsters het hoofd op hol bracht om in het bezit van hun erfenis te komen, die talloze meisjes van hun maagdelijkheid heeft beroofd; ik heb mijn charme vaak gebruikt om mijn voordeel te doen met de goedgegelovigheid die mensen nu eenmaal eigen is. Toch denk ik dat ik hun daarmee heel veel geluk of de althans de hoop op geluk, wat bijna hetzelfde is, heb gegeven. Want van wie zouden ze moeten dromen, als er geen mannen als ik zouden zijn?

Ik heb mijn schoonheid altijd als iets nuttigs beschouwd, min of meer vergelijkbaar met een adellijke titel: die stelt welbeschouwd ook niets voor, in die zin dat hij niets over het wezen van een mens zegt, maar hij opent vele deuren. Wat mijn intelligentie betreft: ik ben denk ik niet erg intelligent.

Ik kon haar nemen bij de gratie van het feit dat Onkel Karl, die ondanks zijn imposante uiterlijk aan een hartkwaal leed, halverwege de torenbeklimming verstek moest laten gaan en beneden op ons zou wachten. Ik weet niet of u iets leukers weet dan een levenslustig jong meisje steile trappen en ladders op te helpen – ik niet, en de jonge meisjes volgens mij evenmin. Men helpt een schattig voetje op de juiste dwarsregel te zetten, legt een opbeurende hand op plaatsen die normaal gesproken onwelvoeglijk zijn, houdt met geheven armen links en rechts van haar de stijlen vast onder het mom een val te verhinderen, met de neus galant in haar rokken, en bij elke omloop en etage wint men aan statuur als haar onmisbare beschermer. En dat alles vindt plaats in een sfeer van uitgelaten avontuurlijkheid die de harten heviger doet slaan en de levenssappen sneller doet stromen want voor een meisje is het gezamenlijk beklimmen van een toren of een berg altijd een soort initiatie, alsof ze nu gelijkwaardig zou worden aan de man die het mogelijk maakt. Voor mij was het dus ook opwindend. Ik voelde me als Petrarca die met zijn Beatrice, of hoe ze ook heette, de Mont Ventoux beklom. De laatste ladders waren het steilst, de stank van uilenpoep wedijverde met de puurheid van de hoge dag die met wind en licht door elke sleuf en elk venster naar binnen drong.

‘Nog iets hoger,’ riep ik, ‘en dan staan we op de top van de wereld!’

We kwamen er. Er was een omloop rond de torenspits, aan de zuidzijde stak een dikke, gebarsten vlaggenstok zonder vlag eraan uit over het plein. Er was tussen de ge-

welfde zijden van de koepel en de lage balustrade nauwelijks plaats om te staan, maar toch trok ik haar mee op de richel.

Met onze ruggen en knieholtes tegen de groen uitgeslagen koperen platen geplet keken we hand in hand naar beneden. Ik was mijn hoed kwijt, maar dat was mijn laatste zorg.

‘O,’ riep ze, ‘daar staat Onkel Karl.’ Inderdaad stond beneden op het plein, lachwekkend klein vanuit onze duizelingwekkende hoogte, een miniem figuurtje dat zijn hoed in de hand hield om beter naar boven te kunnen kijken.

Ik trok haar weer mee de toren in waar we veilig en, wat nog belangrijker was, geheel onbespied waren. Ik nam haar in mijn armen en kuste haar vol op de mond – op die kleine, zwellende zachte lippen – wat ik al vaker had gedaan maar nog nooit op een wijze die ook een onschuldig meisje als zij deed begrijpen dat er meer moest volgen.

‘O,’ zei ze. ‘Niet doen... Donatien!’ Ik had tijdens mijn lange voettocht bedacht dat ik zo moest heten want die naam zegt: door God geschonken, terwijl Lieselotte betekent: ik zweer bij God, of ook wel: bij de man. Daar kon geen Ewald tegenop.

‘Lieselotte, mon aimée éternelle,’ fluisterde ik en drukte haar schouders neer, ‘wij zijn voor elkaar bestemd...’

‘Maar Ewald...!’ snikte ze.

‘Ewald is dood. Hij stierf in mijn armen. Maar ik leef, en jij leeft ook. Ik ben je man.’

Ze bleef huilen, hoewel haar weerstand minder werd. In feite is er in zulke situaties sprake van een stilzwijgende

overeenkomst, die des te stilzwijgender werd toen ik mijn hand over haar mond legde. Elk meisje heeft natuurlijk het volste recht voor de vorm een beetje tegen te stribbelen. Haar maagdenvlies bleek taai; uit een soort schuldgevoel begon ze actief mee te werken en al spoedig was ik waar Ewald nooit geweest was.

‘Eeuwige liefde,’ snikte ze en sloeg haar armen om me heen.

Liefde voor eeuwig, wilde ik antwoorden maar op dat moment – men had ons gewaarschuwd! – begon de klokkenstoel te wiegen, klepels sloegen op bronzen randen en golven van ondraaglijk kabaal overweldigden ons. Ik drukte haar handjes stevig op mijn oren en wilde dat ik nog twee handen had gehad om de hare te beschermen, want wie wil een dove vrouw. Ik bleef in haar want dit was het begin van een prachtig huwelijk en ik wil nooit iets missen, zeker geen begin. Bovendien had ik geslachtsverkeer met mijn lotsbestemming, en dat rechtvaardigt natuurlijk veel.

Als er meer tijd was geweest had ik pruimtabak kunnen kauwen en de fluimen in haar zoete oortjes kunnen stoppen om ze te verzegelen, zoals Odysseus het met bijenwas deed, maar zoals de dingen er nu voor stonden kon ik niet meer doen dan haar hoofd tussen mijn ellebogen klemmen teneinde het enigszins te beschermen. Als het één uur in de middag was geweest was het misschien nog goed gegaan, maar de klok sloeg twaalf.